

KOPEL UTRUJENEGA MOŽA

Danilo Lokar

Kakor da bi bil stal sredi mlina tri dni in tri noči, ko se vrtijo mlinski kamni brez nehanja in se nad njimi enakomerno potresa rakev z desne na levo pa nazaj in je legla paliska na njegov klobuk in obleko, na čevlje in roke pa na lice in tudi na veke, tako bel, pokrit na gosto in debelo s prahom s ceste, je skočil moški z voza in napravil nekaj korakov čez dvorišče proti hiši. Na sredi borjača pa je sunkovito obstal, se odkril in otepel klobuk ob bedra. Vzdignil se je oblak sinjega prahu, ga zavil vase in skrtil očem. Zatem si je otepal rokave, jopič, se ploskal križema po ramenih in otresal bel, debel nanos prahu s čevljev.

Ozrl se je okoli sebe. Povlekel je iz žepa dolg, križast robec in se otepal z robcem po obličju. Ko so bile veke proste prahu, je pogledal bolj živo, zaupno, zdelo se je, kakor da se je moški prerodil. Šele zdaj je stopil iz praha bele ceste na jasno plan.

Postal je na sredi borjača. Da, bil je avgust, druga polovica avgusta, sonce se je bilo že nagnilo, toliko se je nagnilo, da si to komaj opazil. Poletje je zorelo, medilo se je kakor okrogla sladka hruška, ki se vsak dan bolj zreja. Čutil je to v svetlobi, ki je bila razlita naokoli po dvorišču, po stenah hiše in na vrtu, razlita je bila pa posebno čez vse daljno, sinje in čisto nebo. Poletje se je pomaknilo že daleč in lahko se je stresel ob tej misli.

Ozrl se je na voz, ki je stal na sredi borjača in na oba konja. Tudi konja sta bila prekrita s prst debelim prahom. Bila sta po vampu in po bedrih spenjena in mokra pena je šla v lahnem curku proti kopitom.

Voz je bil malone tako poln, kakor ga je bil odpeljal pred tednom dni zdoma, ko je šel na sejem, daleč do hrvaške meje in čez. Na vozičku so ležale štiri bale in pol ustrojenih kož, pol bale je prodal, pet bal je bil naložil. Že spomladi je računal na te sejme, zidal je trdno na stare odjemalce, ki jih je poznal že zmlada, ali vse je prepalo, noben račun ni več držal, nobeno upanje, nobeno poznanstvo in prijateljstvo. Zgodilo se je nekaj temeljitega, iz temelja se je nekaj prevrnilo, prekucnilo, postavilo na glavo in nič se ne da napraviti. Tovarniški izdelki so spodrinili starodavno, počasno, pošteno in zaostalo ročno brt. Lično cenejše fabriško blago je pognalo starosvetnega delavca v beg in ta se je res umikal, kakor da se ne misli več vrniti. Nikoli več! Moški je

razumel, da je bilo to, kar se je tu zgodilo, podobno samo potresu, povodnji, požaru, ki vse do kraja upepeli in uniči, kamor seže.

Pa kaj se ni kazalo že vseh deset let to, prav to, kar je stalo zdaj dokončno, nepreklicno pred njim? Vsakokrat ko je prihajal s sejmov domov, kakor da je nekdo na velikanskem drevesu odžagal vejo. Ena, dve, deset, dvajset, nazadnje je stalo drevo okleščeno pred njim in ni bilo več drevesu podobno. Nobeni stvari ni bilo podobno, kar se je zgodilo pred njegovimi očmi.

In tako je bilo, da je moški, ki je stal na sredi borjača in je pravkar otrešel prah s sebe in obleke, ki si ga je bil nabral na teden dni trajajoči vožnji po peščeni, prašni cesti, ostal negiben kakor kamnit steber. Obstal je ob kasnem avgustovskem popoldnevu, zamišljen s pogledom na vozu, ki je bil poln na boks obdelanih kož za prodajo, da je ugledal prav v tem vozu grobnico in grob zapravljenih, zgubljenih sanjarij, upov in spominov.

Ni se mu storilo inako, kakor je mislil, da se mu bo. Vedel je, da so postave trde kakor kamen in jeklo in da je staja, ki jo je požar upepelil, zgubljena, da je tako rekoč ni več in da je stajo treba, če jo hočeš spet imeti, sezidati od kraja.

Začeti znova. Groza ga je obšla ob tej misli, ker je dobro vedel, kaj je bilo prav za to mislijo skritega, pa naj je bila misel majhna ali velika. In tistega, kar je bilo za to mislijo skritega, se je tako ustrašil. Vedel je namreč, določeno in zanesljivo je vedel, da začeti od kraja, začeti še enkrat in sicer prav od začetka ne bi bil več sposoben. To je bilo kakor zaklenjena, zapahnjena, založena vrata, skozi katera ne prideš. In zato, ker je vedel, da so vrata enkrat za zmerom zadelana in da skozi ne pride in da so kože, ustrojene na boks, naložene na vozu, kakor jih je pripeljal neprodane iz semnja, podoba smrti in groba, zato se je tako ustrašil in se za hip kakor omrtvičen ni mogel ganiti z mesta.

Prestopil se je in odkril. Čemu se je odkril? Vozičku, ki je bil naložen z neprodanim blagom, konjičema, ki sta ostala od utrujenosti odrevenela, otrpla na mestu in sta bila, kakor voz, na debelo pokrita s plastjo prahu, ali pa temu prejasnemu popoldnevu v avgustu, ki je zorel, kakor je leto zorelo, in se je zdaj okoli pete jel komaj zaznavno nagibati k večeru?

Stopal je po stopnicah popolnoma pokončno vzravnano, bolj tekel kakor stopal in se poganjal, kakor da pleza po lestvi, neopazno, hitro in pokonci.

Soba, spalnica je bila v pravi poletni temi, ker so bile oknice tesno zaprte, bila je zato majčkeno ohlajena, dve muhi sta se preleteli pod stropom, ko je odprl vrata in je planila v sobo svetloba in je za hip

ujel v uho gost šum vrtečih se statev in predilnice. To ga je spremljalo vse življenje.

Takoj je opazil, da je bila spalnica zanj pripravljena. Postelji sta bili napol odgrnjeni, pred umivalnikom je stala prislonjena kad, v dveh velikih vrčih je stala voda do vrha in tudi skleda je bila polna vode.

Počasi, leno se je slačil. Vedel je, zdaj se mu nikamor več ne mudi. Kakor da je prišel na konec sveta. Ni sicer vedel, kje ta konec je, ker gre pot naokoli, ali vedel je zase, da je na koncu. Tudi čas se ne usipa več nenehno in radodarno kakor prej, kakor zmerom, ustavil se je, čaka, pričakuje — vendar kaj le?!

Vedel je, da so postelja in voda in kad pripravljene zato, ker se ga žena boji. Ne boji se ga bolj kakor kadarkoli, to sploh ne, ali boji se njegove vrnitve, ko bo stopil na prag — do smrti utrujen in razočaran. Kdaj pa ni bil razočaran? Nenehna razočaranja so se merila samo še po svoji ostrini.

In utrujenost. Ali to je od živcev, od razrvanih, neumerjenih živcev, ki so čisto zrahljani, kakor struna, ki se je že davno utrgala in je postala povsem nerabna. Samo očesu še služi, da si jo ogleduje in se včasih spomni, da je bila nekdaj napeta in prenapeta.

Žena se je bala njegovih živcev in je hitela pospravljati, pometati, brisati, pripravljati. Vse je moralo biti na svojem mestu, ko pride. To je bilo skoraj tako kakor pri vojaki. Pozor in mirno stoj!

Tudi sam se je svojih živcev bal, ker je dobro vedel, da so mu včasih do kraja neposlušni, da ga ob prvi priložnosti izdajo, puste na cedilu kakor cigana. Potem se je pred samim sabo spet neumno opravičeval, da je pač bolan in ga je prizadela ena izmed številnih bolezni in teh bolezni je bilo vendar toliko. Koliko? Neizmerljivo število.

Seveda sem živčno bolan, si je govoril, tudi moj oče je bil in moja mati, in moji bratje in sestre, strici in tete, mi vsi smo živčno bolni. Ali je pa to samo trudna kri, preutrujena, preveč zgarana in prestara? Kdo bi to vedel? Bilo je pač eno in drugo in bil je že malone popolnoma vdan v svojo usodo. Zdelo se mu je, da je krog zaključen in zaprt in prav nič nima smisla, da bi iskal kak izhod, vrata ali celo več vrat. Zakaj pa? Tudi v krogu je mogoče živeti, še bolj na varnem je, še bolj brezskrbno je in mirno, mirno. V krogu je bolezen in vendar je ob nji v krogu tudi mir.

Žena pa je bila popolnoma mirna. Dasi je živel zunaj njegovega kroga, je bila uglašena na spravljalnost in ravnotežje. Vedela je, da mora s svojim mirom odkupovati njegov nemir. Plačevati mora zanj, odbijati mora svoj davek, pri vsaki stvari mora odbijati. Zнала je to delati neopazno, kakor da tudi sama ne ve za vse to, dasi je odbijala, zmeraj dajala. Bolj ali manj, dajala je samo sebe. Morda je pa postala v tej

nenehni dajatvi tako mirna? To si je večkrat mislil. Posebno takrat, ko ga je prav mirno gledala in je on gorel. Bruhal je zublje iz sebe, celo reko ognja je izbruhal, ona pa je stala nekje pri strani in mirno gledala z drobnimi, rjavimi očmi. Se? Še! Še? Šešeše! Ali to je šlo lahko zelo daleč, preden je prišel ogenj do kraja. Ognja je bilo sila in velikokrat se je zdelo, da mu pravzaprav ni kraja.

Vedel je, da se bojuje zmeraj le z njenim mirom. Vedel je, da je ona trdnjava, ki jo napada, in da ne bo ta trdnjava nikoli padla, ker pomeni ves ostali svet. Padla pa ne bo zaradi tega, ker je smisel in namen njegovega življenja, da ob tem izgoreva. In izgoreva. En del njega je že upepeljen, drugi čaka na to, da se prav tako ponovi in izpolni do kraja. Kako neumno. Kakor da bi bila tu dva tečaja, ki se morata med sabo izničiti. Pa saj vendar ni tako. Nikoli, nikoli ne bo ona izginila, le on bo dogorel, prišel bo do svojega kraja in niti približno si ni mogel zamisliti, kje bi ta kraj mogel biti. Blizu? Daleč? Danes? Jutri? Niti približno.

To je vse popolnoma negotovo, gotov je le nenehen boj, samo boj, njegov boj, ki ima jasno določitev na čelu. To ve. Zato se tudi oprezno ogiblje številnim nevarnostim, ki so okoli njega. Ali nevarnosti je vseeno preveč in uiti jim le ne more. Kakor bi same iz sebe zmeraj na novo poganjale, toliko jih je. Treba je hoditi premišljeno, kakor na robu brezdanjega prepada, ki sega do pekla.

Gotovo je prav ona njegova sreča. Ona je njegova rešitev, to zanesljivo ve. Ker kam pa naj bi se izlival ogenj, če bi nje ne bilo. Ogenj bi uničeval samega sebe, sam sebe bi požrl, to je. Koliko je gotovosti v tej zavesti, sploh ne more izmeriti. Ali ta gotovost je tudi majhno plačilo. In plačilo čemu? Za vse rodove nazaj. Morda tudi za naprej? Čisto nove misli, nemogoči računi, gola spačenost. Ali kaj ne bi človeka zapeljalo, če zaide na to pot.

Slačil se je počasi in užival vsak svoj pregib. Suknjič je vrgel na posteljo, ali hlače je zagnal po tleh tako, da si je moral takoj poočitati:

»Vidiš, ali vidiš? Smo že tam!«

»Kje pa? Kako to misliš?«

»Tam, tam, tam!«

Vedel je, kaj to pomeni in vseeno silil v tisto smer.

»Tam, tam, tam!«

Odvrgel je srajco in vse spodnje perilo ter se postavil po vojaško na sredo sobe. Previdno si je ogledoval telo, kakor da bi dvomil, ali je prinesel telo celo in nepoškodovano domov. Kmalu je uvidel, da je vse tu, da nič ne manjka, in se kakor pomeril sam ob sebi. Segel je s prsti do palca na nogi, še na drugi nogi in bil zadovoljen, da se je tako zlahka sklonil. Napravil je z životom polkrog na levo pa polkrog

na desno in tu ga je sunilo tako iznenada, da se je uplašil. Bil je Batišta, njegov delavec, ki ga je spremljal na semnju in ki je vzkliknil, ko je mislil, da ga nihče ne čuje, vzkliknil je za vozom za krčmo, ko so počivali, da so nasuli konjema ovsa, ker je bila pot dolga:

»Mati božja, ali smo ga pili, ali smo ga nagnili!«

Res je bilo, veliko so pili, ali pijanost, ki so si jo želeli, ni hotela, pa ni hotela priti. Še narobe. Vino jih je streznilo, zmeraj bolj jasno in pametno so gledali predse.

»Mati božja, ali smo ga zvrnili!«

Oh, to je ta zmeraj lačni in večno žejni Batišta, z očmi požira svet, iz oči se mu sveti neutolažljiva lakota in žeja. Odžejali smo se, odpočili, pijani pa nismo bili, dasi smo si želeli.

Mož si ogleduje svoje telo, zdaj je popolnoma gol. Lepo telo je to, veliko, zajetno, kar kos mesa vse skupaj in enakomerno. Ramena so zalita, zaliti so tudi boki, pošteno telo. Samo trebuh se je malo preveč vzdignil, napihnil se je. To ni dobro, to ni prav, v tvojih letih, mož. Ali zato, ker smo ga preveč cuknili. Lahko, da smo ga preveč srknili. Ne smeš več tako, mož, spačilo ti bo formo, žal bo tebi, žal bo drugim.

Gre si s plosko dlanjo po bedru od zgoraj navzdol, gladi enkrat, dvakrat in še v tretje. Gre tudi na drugo bedro in gladi od zgoraj navzdol in še. Počene, spomni se na počepe in jih počasi nadaljuje. Da, veliko telo je to in enakomerno pravilno razdeljeno. Zato bi bilo pa škoda to enakomernost porušiti, le počasi s pijačo, po malem. Trebuh je že s prstom pokazal, da ga nekje tišči.

O prekleti Cinober, o zavistni Pelan, Matija Pelan, staro prijateljstvo, kmalu stoletno, še z rajnkim očetom.

Balo za balo je dal razvezati, balo za balo je prevohal in prekvasil in nazadnje, nazadnje, nazadnje — — Kaj se češeš za uhom, Cinober, mu pravi Trebujec, kaj se češeš, češeš, blago je zate, od pomladi smo strojili zate, mislili nate, delali zate, Cinober, kaj se češeš, Matija Pelan pa kakor fajmošter stoji, gleda, vrti palca, gleda, vrti. Kaj premišljuješ, premozguješ, Matija, delali smo zate, delali pošteno in zdaj tale pot, navsezadnje, če pomislimo, če preudarimo — — Kam boš ušel, kam bi se rad skrili? Nič, nič, ni kaj premišljati, ni kaj preudarjati. Zate, zate, Matija Pelan!

Hudiči, hudiči, nesli ste me, odnesli, ociganili. Takšen semenj! Več blaga vrnil, kakor odpeljal zdoma. In kakšnega blaga. Strojena na boks. Angeljci bi se z njim igrali.

Ko je vzdignil roko, da zajme prgišče vode, je začutil, kako ga roke bole. Bila je prava bolečina v kitah in temu se je čudil, a čudil se je toliko bolj, ker tega doslej ni opazil. In ko se je tako o bolečini mesa spraševal, je gib za pregibom opazal, da ga bole tudi stegna, bole ga

tudi meča in vrat, a najbolj ga boli seveda križ. Štiri dni ga je suvalo gor pa dol, dol pa gor in zdaj sedi globoka bolečina v križnih kosteh, skrita, podmuljena, tiha, ali pripravljena, da se vsak trenutek vzdigne in ga ukloni tako, da bi moral počeniti.

To so vse živci! si je govoril mimogrede, dasi je vedel, da je bolečina od utrujenosti samostojni dejavnik, ki ta hip le čemi in miruje, lahko se pa na mah vzdigne, zakoraka in ga stre.

Pridrževal je roko in mislil. Voda bo bolečino pogasila, kakor pogasi voda ogenj in utrujenost, se bo seženj za sežnjem umikala, kakor se umika nepridiprav, kadar opazi, da mu žugaš in je v nevarnosti.

Ali kdo je v nevarnosti? se je vprašal, bolečina, utrujenost ali jaz.

V tankem curku toči vodo iz velikega vrča v skledo. Široko gobo napoji, težko in kapajočo jo nese nad glavo, drži visoko, da kaplja počasi, se ulije, spet kaplja in čaka.

No, pleča so široka, kakor se spodobi in še čez, ali kaj pomaga, notri je bolezen. Notri je črv, ki sedi kakor v rdečem okroglem jabolku. Sedi in čaka.

S pestjo zažmè gobo, voda se ulije; čudi se, da drži takale ničeva stvar toliko vode. In vendar. Voda polzi v podvzanih curkih po prsih, po hrbtu, steka se proti dimljam, polzi po bedrih, nabira se po malem pri nogah v kadi. To je pa treba ponoviti, si misli, ponoviti, ponoviti, ponoviti in namaka prazno gobo v skledi. Spet je goba polna, težka, iz nje kaplja kakor iz oblaka, ko jo nese vrh glave. Stisne vse obenem, iztisne, hladen curek se ulije radodarno, kakor da je prav na to čakal, in mož se od prijetnega hladu prestopa na mestu.

In res se je zvrnil z voza, ko smo takole jadrani, vznak je pal in kakor lisica se je pobral, bil je pač popolnoma natreskan, o Batišta, Batišta!

»Ali si ga zvezal? Še enkrat ti bo pal! Dobro ga zveži, čez pas pritegni vrvi! Si dobro zadrgnil? Napravi vozal dvakrat! Ali pa trikrat! Tudi vrv pleše! Samo da ne pade še enkrat! Falot! Huncvet!«

Mož je začel z glasom majhnih otrok vzklikati in kričati: »Aha — há! Aha — há!«

In roka je zajemala ob glasnem kričanju hitreje, hitreje, hitreje je nosila polno težko gobo nad glavo, hitreje je izžemala in hitreje, kakor med dirjanjem, je prihajalo vpitje:

»Aha — há! Aha — há!«

Voda lije zdaj že na široko kakor iz oblaka, bogato odteka in se kar pred očmi nabira v kadi.

Madona, kako sta konja dirjala. Kadilo se je okoli voza, kakor da gre s paro. Pa ni šlo s paro, šlo je le s konjičema. Sta pa to res dobra,

lahka konjiča za v dir, kupil jih je na Hrvaškem pred nekaj leti. Lahki ali živi, lahki ali vzdržni, lahki ali za trpež. Kakor sveti Elija je šlo.

Pokazale so se v kasnem mraku obsekane nizke vrbe ob cesti, kakor toliko obešencev ob cesti, leden mršč je šel človeku od nog po hrbtu do glave. Kakor negibnim obešencem ob cesti ti je, ko samo še vise, in nič več, prav nič več, ne malo ne dosti, se reče nič ne morejo, samo strme predse, pa to je grozno, strašno in človek bi od groze skoprnel, zato pa bežita konjiča. Le naprej, brez milosti naprej in naprej iz tega hudega kraja, kjer se še mrak ne more zganiti. In tudi vrvi na vratovih se ne zganejo, tesna je zadruga.

Ali kadar je zakleto, je zakleto. Mar ni ta visoki skalnati steber ob cesti barikada, za katero leži v zasedi truma hudodelcev. Le naprej, le naprej in naprej! Kako sta konjička dirjala, kako! Pene so jima vihrale iz gobcev, pene so jima vihrale pod vampom med stegni, ko sta dirjala. Ali zaseda je pač zaseda s trumo roparjev, ki leže in čakajo, da pripelje voz tod mimo in skalnat steber je kakor zvonik, je kakor fabriški dimnik v nebo.

Prividi, prividi, živci so ti zrahljani, druge napake ni. Živci so se malo potrgali, kakor se potrže pajčevina in obvisi v dveh delih. In zvezo je malo težko vzpostaviti, če visita dva dela vsaksebi. Dva dela in en del in zveza in vse skupaj so načeti živci. Razvozlali so se.

Tudi oblaki pred nočjo ne obetajo dobrega. Črni so, nizki, sprenevedasto gledajo, kaj bi pač pomenili dobrega? Še malo ne. Na glavo tiščijo kakor kamenje in samo potuho dajejo razbojnikom, ki ležijo zadaj v zasedi. Nič prijaznega.

Ne, ne, konjiča, ne tako divje, tako raje ne, konjiča, kolo je zadelo ob kanton, voz je zaneslo na sredo ceste, spet smo tam, konjiča, ali če bi se bila nalomila, kje bi bili, kako bi bili in kam bi prišli. Zato pa, če se os nalomi pod črnimi oblaki pred nočjo sredi samotne ceste, gozdovi na desno, gozdovi na levo, konjiča!

O ti prekleti Batišta, spet je namakal velike kose kruha v vinu in jih dajal konjemu, da sta trknjena in ponorela. Pa bodimo vsi pijani, človek in žival, o ti nesrečni Batišta!

»Ali držijo vrvi čez pas, Trebujec, ali držijo?!«

In kaj ti pomagajo široka pleča in zalit kolk in trebuh. Nič ti ne pomagajo, ker živiš v strahu, ker si ves zaplašen od glave do peta, ker se nikakor izkopati ne moreš. Saj res. Čisto si pozabil, da bi se izkopal. Kako le? Pa ko se vzdigne pena?! Res ti zakipi, ko naraste do neba, ali ko upade, upade zares.

Ogleduje svoje telo in vidi, da je podoben kozaku s širokimi brki, ko sedi na konju in preganja sovražnika, za petami mu je. Vsa stepa je polna njegovega zverskega krika in neznansko ga veseli. Še bi vpil,

prevpil bi široko stepo, prevpil sebe. In se spomni na svojo pokončno hojo, s tem telesom in pokonci, naravnost v sonce je uprto oko. Vendar je skrito za to lepo pokončnostjo poleno, ki bi moža pri navpičnem korakanju zlahka položilo na tla. Nekdo bi poleno podložil in padel bi scela na obraz, kakor je dolg in širok. To se zgodi zmeraj takrat, kadar se spomni na svojo mater, ki ni hotela v zakon in zakonsko posteljo, kakor ni tudi on hotel, pa so ga le prelisčili, speljali. Zato je bil z materjo, a ni vedel kako in kje, povezan, in prikradle so se mu solze. To je bila skrita, nerazumljiva zveza.

Spomnil se je, da ni hotel živeti, da ni hotel biti rojen in v njem se je vzdignil silen upor. Kolik? Meril ga je z goro. Ne, ne, višji kakor Goljak, višji kakor Nanos, višji kakor Triglav, višji kakor Mont Blanc, višji kakor Elbrus, kakor Gavrizankar, Mount Everest, ne, ne, ni moč izmeriti, višji, višji in še višji in še ni moč dognati.

Še bolj ga je vznemirilo, ko je videl, da ni mere, da plava v nedoločenem mediju. Pomislil je na globino morja. To se mu je pokazalo kar od kraja bolj sprejemljivo. Atlantski ocean, Tihi ocean, čisto prijazne globine, samo mrz, mrz mora biti tam spodaj. In pa tema. Pa saj je ravno prav, po večni temi, po neizbežni temi pa kopravimo. In se je umirjal in si ponavljal:

»Nisem hotel, nisem hotel!«

Zaslutil je tistega zadaj, ki je vse to sprožil, in požugal:

»Ej ti, kdo te je klical? Kdo, kdo?«

Šlo je po malem naprej in se zmirjalo.

Ali tudi mati ni hotela, se je spomnil in domislil se je, da so ji zaradi tega prišle solze v oči.

Tudi ona ni hotela, ga je prešiniilo, in prisilili so jo.

Da, ali kakšen pomen je imelo vse to? Namen? Morda je pa le bil namen skrit notri, kdo ve. Nekdo ga je skrtil, ni ga hotel izdati, življenje samo se je krmilo po ti poti in terjalo strašne žrtve. Požiralo je, požiralo. Pa saj to je kakor pri starih Aztekih in Inkih, ki so žrtvovali gore teles, da bi potolažili, potešili bes bogov. Ali bes bogov je težko izmeriti. Ne veš, kdaj so siti, kdaj imajo zadosti. Zato padamo v velikih množicah spotoma. Nasititi, potolažiti, vrhovato napolniti. Blaznost, norost. Zato pa ni meje mogoče določiti.

Spet mu je prihajalo globoko iz dna in ga stezalo.

»Ubijte posiljevalca, ubijte ga!«

Ali razumel je obenem, da se je treba zmiriti. Zasedoval ga bo še pozneje.

Z obema dlanema zajema polna prgišča vode in si jih nosi na glavo. Ko se voda razlije po hrbtu in ploskih prsih, nalahko poskakuje. Nanaša si prgišča vode na ramena, na desno in levo ramo in drži roko nalahko

stegnjeno, da curek počasi odteka proti prstom, prste drži vsaksebi. Skloni se naprej in nanaša vodo na hrbet, nagne se nazaj in spušča hladne curke na prsni koš. Voda ne draži trudnega telesa več tako kakor v začetku, vseeno si želi, da bi še dražila, da bi gasila zibelj in ogenj v krvi, vsa kri se je vnela kakor v požaru.

Aha — há! Stene so se počasi, a prav očitno razmikale, svež planinski zrak je dahnil v sobo. Z zrakom so privozili na nebo snežno beli oblaki in se sprehajali naprej in nazaj. Prostor se je nenehoma širil, brezkončne dalje, ki so ga zdaj objemale, so ga tudi hladile in zdelo se mu je, da usipa nekdo košare dišečega cvetja — šmarnice, vijoličasti šeboj, španski bezeg — na njegova ledja, ramena in hrbet.

Aha — há! Vse, cvetje, zrak, oblaki in daljava se je združilo v en sam brezkončni val, ki ga je zagrinjal, in zdelo se mu je, da v tem oceanu plava. Prevrčal se je na hrbet, na desno, na levo stran, in plaval, plaval.

Spet je ostro siknilo. Zdelo se mu je, da sliši, kako rezko cvrči razbeljena plošča, ko padajo kaplje nanjo, kako sika, žvižga in vrešči. Ali jo bo razneslo? Živci, živci! si je govoril, vneli so se in zdaj gorijo. In voda gasi požar. Kakšen požar je to! Zdelo se mu je, da je ves v ognju in da je naravnal glavni curek prav v zibelj.

Vlival je počasi prav na srce in nenehoma uravnaval curek, ki se je v roki izmikal, spet na srčno stran, ko se mu je razločno zdelo, da sliši, kako razbeljene, razžarjene kite cvrčijo in hlipajo.

Pa vzame poln vrč vode in ga usipa nad glavo. Voda ima spet prejšnjo dražečo ostrino in sesipa premišljeno.

Aha — há! Aha — há! Ko je vrč prazen, vzame drugega. Postaja na eni nogi in zdi se mu, da požar v krvi počasi, vendar vzdržema pojema. Tudi soba je bolj hladna, mrak se je zgostil, ali se je sonce nagnilo? Lahko da, sonce se je že spustilo.

Vendar kaže, da ima svet proti sebi, in sicer ves svet. Moral bi iz svoje kože ven, ven, ven. Ali bi potem spremenil svojo usodo? Težko vprašanje, težak odgovor. Kaj pa bi spremenil? Usode sveta ne more predruščiti. Tudi na glavo se ne more postaviti. Ves čustveni ocean je drugače uravnan kakor svet. Treba bi bilo začeti z mašino, stroji so postavili svet na glavo. Prekleti Iblančan, ta je že začel. Špaltmašine pravi, špaltmašine. Prihrani toliko časa, toliko delavcev, toliko denarja, dela bolj lično, ne za trpež, za oko. Jaz pa se ne morem postaviti na glavo, ne znam, ne vem, kako. Rojen sem z rokami, potrebujem roke, ne morem brez rok.

Stroj ima roke, vidiš, štiri roke, osem, šestnajst, dvaintrideset rok.

Vem, vem, vem, ali jaz si rok odsekati ne morem, ne smem. Stroj je greh zoper človeško roko.

Vzame polno skledo vode in si jo nagne na prsi. Prsi so široke kakor miza in voda se po ravnem košu spredaj razdeli kakor na jezu. Polzi po trebuhu, po stegnih, golenih, v kadi sega voda že visoko v meča.

Aha — há! Aha — há!

Z velikim kosom mila se tare čez prsi mimo ramen na hrbet, gre po hrbtu, kamor ne vidi, skrbno gor pa dol, dol pa gor, gre na trebuh, na stegna, zajme noge, ali noge je že dosegla voda v kadi. Zdaj je ves pokrit z belo peno in tare v gosti beli peni še naprej, ko je sloj že kar pošteno debel. Ali to mu godi in tare naprej, nalagal bi le še.

Gobo, ki je polna vode in se na vseh koncih odceja, nese nad glavo in zažme. Milnica malone kakor da se je zahihitala, ko jo je voda zajela in zredčila in začelo se je gosto odtekanje v kad. Kad je vrhovato polna in bo šla čez. Zdaj bo pa res treba končati, kaj se ti zdi? In namaka gobo in odtiska gobo in na robu kadi se voda počasi usipa na linolej. In odtiska. Voda išče svojo progo z linoleja dalj po podu, in ko skoči mož iz kadi, se kakor uplašena voda vzdigne še enkrat čez rob.

Aha — há!

Tare se po glavi, v zatilku, tare po prsih in hrbtu, tare po stegnih z dolgo, debelo pisano brisačo, čuti, kako koža od trenja pordeva in se ugreva, čuti, kako ga zaliva pomalem prijetna toplota in toplota in rdečica na koži mu spet vračata uhajajočo samozavest, ki se mu zdi tako potrebna, prepotrebna.

Ljubim red, jaz sem bil zmeraj za red na svetu, sposoben sem živeti v popolnem redu in vendar ustvarjam nered. Ali zakaj, zakaj? Ali pa ne sme biti nesoglasij nikoli konec? Ta bi bila mastna. In vendar ne boš spremenil reda sveta, ne boš, ne boš ga. Ne, saj tega tudi ne mislim. V korak pa le ne morem. Tedaj se uči, trudi se, vadi, prizadevaj si. Saj, saj, saj. Špaltmašine.

Z velikim skokom, kakor zver na svoj plen, se požene v posteljo. Vzmeti zapoje vsekrižem in se ne umirijo, zvene posamezno, kakor da jih je nekdo vzdignil iz pravičnega počivanja. Ali mož se obrača na levo, na desno, jeklene vzmeti spodaj zapoje znova, vendar čisto drugače in mož se zakoplje v rjuhe, plahte, blazine, umirja se. Tudi vznemirjena, tleča kri vidoma ugaša, se ohlaja.

Zunaj ugaša tudi avgustovski popoldan, polovica sončne oble se je že skrila, polovico dvorišča je zagrnila senca. Roji vreten iz predilnice se spet slišijo, zdi se, kakor da prihaja njihov enakomerni, a nepretrgani šum skozi zemljo do ušes. Gotovo, po zemlji prihaja, zato je tako nevzdržen.

Tema v sobi se zgošča. Le visoko nad oknico je še svetel razporek, ožarjen od zahajajočega sonca. Pa tudi ta ugaša, odsev na stropu se je malone do kraja zabrisal. Z neodločnim korakom prihaja mir, bliža se

hlad, spušča se tema. Kosti, ki jih je zatiščalo sedenje skozi teden dni, guncanje, pretresanje, zibanje in poskakovanje telesa se bo umirilo, bo ugasnilo, kakor ugaša dan, tudi zavest in spomin, misel in volja se bodo po tolikšnem zibanju izravnali in polegli. Nazadnje bomo samo še ležali, nič drugega kot ležali.

Tako da sprejema mož v postelji besede, ki mu jih govori žena na odprtih vratih, že v polsnu in jih komaj doumeva in razloči:

»Trebujec in Batišta sta drgnila in trla oba konjiča s slamo do zdaj, bila sta strašno potna od hude poti, kar odcejalo se je, ali zdaj sta oba konja legla na listje, kakor si legel ti, pokrila sta ju s plahtami, dobro vam bo delo vsem trem.«

MALA TRILOGIJA OPAZOVANJA

Nataša Kastelic

I

z d a j š e

Smejem se
z usti okroglega obzorja
zemlja je Svet
in je vendar jabolko
nekje v meni
kjer ni premalo imeti premalo
kjer so se pomešale
velike in majhne stvari

Med lica obzorja
se je skotalil posmeh
pest gub
mi bo vrgel v obraz
čez leta in leta

Resno preresno
tebi posebej
sebi posebej
morda tudi vsem
ki utripljejo prazni preprazni